

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas sayısı:1970/30

Karar sayısı:1970/46

Karar günü:15/12/1970

Resmi Gazete tarih/sayı:18.4.1971/13813

İtiraz yoluna baş vuran : Ankara Asliye Üçüncü Ticaret Mahkemesi.

İtirazın konusu : 17/7/1964 günlü, 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanununun 30. maddesinde yer alan ve "dernek" mensuplarına on liradan elli liraya kadar verilecek para cezalarının kesin olduğuna" ilişkin bulunan hükmün Anayasa'nın 118. maddesine aykırı olduğu yolundaki davacı iddiası mahkemece ciddî görülmüş ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının 151. maddesine dayanılarak Anayasa Mahkemesine baş vurulmuştur.

I. Olay :

Üyesi bulunduğu esnaf derneği haysiyet divanının 507 sayılı Kanunun 30. maddesi uyarınca verdiği 49,50 lira para cezasının kaldırılması istemiyle açılan ve Ankara Asliye Üçüncü Ticaret Mahkemesinin 1969/ 275 esas sayısını alan davanın duruşması sırasında davacı 507 sayılı Kanunun 30. maddesinde yer alan ve söz konusu para cezasının kesinliğine ilişkin bulunan hükmün Anayasa'nın 118. maddesine aykırı bulunduğunu ileri sürmüş; mahkeme iddianın ciddî olduğu kanısına vararak Anayasa Mahkemesine baş vurulmasına ve duruşmanın başka bir güne bırakılmasına karar vermiştir.

III. Yasa metinleri :

1- İtiraz konusu hüküm :

1, 3, 4 Ağustos 1964 günlü, 11769-11771 sayılı Resmî Gazete'lerde yayımlanan (Beşinci tertip düstur, cilt 3, sayfa 2884/2926) 17/7/1964 günlü, 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanunu'nun 30. maddesinin itiraz konusu hükmü kapsayan C bendi şöyledir : (Sözü geçen cildin 2895. sayfasında yazılı olduğu gibi),

(Madde 30/C para cezası: Haysiyet Divanınca, Bakanlık, o yer idare amiri, konfederasyon, derneğin bağlı bulunduğu birlik veya federasyon ve dernek organları tarafından mevzuata uygun, olarak alınmış kararlar aksine hareket edenlerle, herhangi bir şekilde yasak hareketlerde bulunan dernek mensuplarına verilecek para cezaları aşağıda gösterilmiştir.

Yukarı fıkrada sayılan kararlarla tebligata uymayan dernek mensuplarına ilk defa verilecek para cezası 10 liradan 50 liraya kadar olup kesindir. Aynı meslek kolunda mükerrer olarak vuku bulacak aynı veya benzeri fiillerde 50 liradan 500 liraya kadar para cezası hükmolunur.

Bu ceza için on gün zarfında ticarî dâvalara bakmakla görevli mahkeme nezdinde itiraz olunabilir.

Mahkemenin vereceği karar kesindir.)

2- Dayanak olarak ileri sürülen Anayasa maddesi :

Mahkemenin, itiraz konusu hükmün Anayasa'ya aykırılığı iddiasının ciddî olduğu kanısına varışını desteklemek üzere ileri sürdüğü Anayasa'nın 118. maddesi aşağıdadır.

Esas sayısı:1970/30
Karar sayısı:1970/46

Madde 118- Memurlar ve kamu kurumu niteliğindeki meslek teşekkülleri mensupları hakkında yapılacak disiplin kovuşturmalarında, isnadolunan hususun ilgiliye açıkça ve yazılı olarak bildirilmesi, yazılı savunmasının istenmesi ve savunma için belli bir süre tanınması şarttır.

Bu esaslara uyulmadıkça disiplin cezası verilemez.

Disiplin kararları, yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılamaz.

Asker kişiler hakkındaki hükümler saklıdır.)

IV. İlk inceleme :

Anayasa Mahkemesi içtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca 11/6/1970 gününde Lütfi Ömerbaş, Salim Başol, Feyzullah Uslu, Fazlı Öztan, Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, Avni Givda, Muhittin Taylan, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Ahmet Akar, Halit Zarbun ve Muhittin Gürün'ün katılmalarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında dosyanın eksikliği olmadığı ve itirazın Anayasa'nın 151. ve 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Kanununun 27. maddelerine uygun bulunduğu anlaşıldığından işin esasının incelenmesi oybirliğiyle kararlaştırılmıştır.

V. Esasın incelenmesi :

İtirazın esasına ilişkin rapor, mahkemenin Cumhuriyet Savcılığı aracılığı ile gelen 18/5/1970 günlü, 1969/275 sayılı yazısı ve ekleri, Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen hüküm, Anayasa'ya aykırılık iddiasının ciddiliği kanısına dayanaklık eden Anayasa maddesi; bunlarla ilgili gerekçeler ve Meclis görüşme tutanakları; konu ile ilişkisi bulunan öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

507 sayılı Kanunun birinci maddesine göre "esnaf ve küçük sanat sahipleriyle yanlarında çalışanların meslekî, sosyal, ekonomik ihtiyaçlarını gidermek, sanat ve ticaretlerinin mesleki ahlâk ve kamu yararına uygun, ahenkli ve verimli bir tarzda gelişmesini sağlamak, müşterileri ile aralarındaki münasebetleri düzenlemek amaçları ile kuracakları tüzel kişiliği haiz ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Derneği denir."

Bu derneklerin organları arasında haysiyet divanlarına da yer verilmiştir. (Aynı kanun : Madde 10/Ç) Haysiyet Divanınca dernek üyelerine kesilecek cezalar ihtar, tevbih, para cezası ve geçici veya devamlı dernekten çıkarma olmak üzere dört çeşittir. (Madde 30) Burada itirazın kapsamı ile sınırlı olarak yalnızca para cezası üzerinde durulacaktır.

Bakanlık, o yer idare amiri, konfederasyon, derneğin bağlı bulunduğu birlik veya federasyon ve dernek organları tarafından mevzuata uygun olarak alınmış kararlar aksine hareket edenlerle herhangi bir şekilde yasak davranışlarda bulunan dernek mensuplarına haysiyet divanı kararıyla para cezası kesilir. Yukarıda sayılan kararlarla tebligata uymayan dernek mensuplarına ilk kez verilecek para cezası on liradan elli liraya kadardır ve kesindir. Aynı meslek kolunda mükerrer olarak vuku bulacak aynı veya benzeri eylemlerde elli liradan beşyüz liraya kadar para cezası kesilir. Bu ceza için on gün içinde ticarî dâvalara bakmakla görevli mahkeme katında itiraz olunabilir (Madde 30/C)

507 sayılı Kanununun 30. maddesinin C bendinde sözü edilen para cezasını kesen merciin, haklarında ceza uygulanan kimselerin ve cezanın uygulanmasını gerektiren eylemlerin niteliklerine ve cezanın konuluş ereğine göre bunun bir disiplin cezası olduğunda kuşku yoktur. Esasen 31. maddede "ceza mahkemelerinin beraat kararlarının haysiyet divanınca verilecek disiplinle ilgili ve yetkisi içindeki para cezalarının uygulanmasına engellik edemeyeceği" belirtilmiş ve böylece cezanın niteliği bir çeşit kanunî tanımlama ile de açıklığa kavuşturulmuştur. Demek ki itiraz yoluna

Esas sayısı:1970/30
Karar sayısı:1970/46

baş vuran mahkemenin baktığı işte kamu kurumu niteliğindeki bir meslek teşekkülü mensubu hakkında verilmiş bir disiplin karar söz konusudur. Böyle olunca da Anayasa'nın 118. maddesinin gözden geçirilmesi gerekecektir.

Anayasa'nın 118. maddesinde memurlar ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları mensupları hakkında yapılacak disiplin kovuşturmalarında uyulması gerekli ana kurallar yer almıştır. Bu kurullara göre isnadolunan hususun ilgiliye açıkça ve yazılı olarak bildirilmesi, yazılı savunmasının istenmesi, savunma için belli bir süre tanınması şarttır. Bu esaslara uyulmadıkça disiplin cezası verilemez. Disiplin kararları yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılmaz.

Oysa 507 sayılı Kanununun 30. maddesinin C bendinde 10 liradan 50 liraya kadar olan para cezalarının kesinliği ve ancak 50 liradan yukarı cezalar için ticarî davalara bakmakla görevli mahkemeler katında itiraz olunabilmesi hükmüne bağlanmış ve böylece disiplin kararlarının bir bölümü yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılmıştır. İmdi itiraz ve inceleme konusu hükmün Anayasanın 118. maddesine aykırı olduğu ve iptali gerektiği herhangi bir tartışmaya yer bırakmayacak açıklıkla ortaya çıkmaktadır.

VI. Sonuç :

17/7/1964 günlü, 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanununun 30. maddesindeki on liradan elli liraya kadar olan para cezalarının kesinliğine ilişkin hükmün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline 15/12/ 1970 gününde oybirliği ile ve Anayasa'nın 151. ve 152. maddeleri uyarınca karar verildi.

Başkanvekili Lütfü Ömerbaş	Üye Celalettin Kuralmen	Üye Hakkı Ketenoğlu	Üye Fazıl Uluocak
Üye Sait Koçak	Üye Avni Givda	Üye Nuri Ülgenalp	Üye İhsan Ecemiş
Üye Recai Seçkin	Üye Ahmet Akar	Üye Halit ZARBUN	Üye Kani Vrana
Üye Muhittin Gürün	Üye Şevket Müftügül	Üye Ahmet H. Boyacıoğlu	